

1.10.2025

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Hallinto- ja turvallisuusjaosto

Asia: Suomen Punaisen Ristin lausunto valtion talousarviosta vuodelle 2026 (HE 99/2025)

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2026 valtionavarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaoston toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta. Tässä lausunnossa otamme kantaa eräisiin ulkoministeriön, puolustusministeriön sekä sisäministeriön hallinnonaloja koskeviin osiin talousarvioesityksestä.

Keskeiset huomiomme ovat:

- **On hyvä, että humanitaarista rahoitusta esitetään kasvatettavan yhteensä 30 miljoonalla eurolla. Uudella rahoitusmomentilla voidaan paikata aiempia leikkauksia humanitaariseen apuun ja palauttaa sitomaton humanitaarinen apu aiemmalle 85 miljoonan euron budjetoidulle tasolle. Lisäpanostus on tärkeää tilanteessa, jossa kansainvälinen rahoitus on romahtanut.**
- **Suomen tulee kohdentaa rahoitusta alirahoitettuihin, unohdettuihin ja pitkittyneisiin kriiseihin.**
- **Kun resursseja puolustushallinnon sisällä lisätään merkittävästi, tulee sodan oikeussääntöjen noudattamiseen liittyvää rahoitusta kasvattaa.**
- **Maahanmuuton määrärahojen kohdentuminen turvapaikanhakijoiden osalta ”kaikkein hädänalaisimmille” edellyttäisi, että väheneviä määrärahoja kohdennetaan kiintiöpakolaisjärjestelmään.**
- **Sisäministeriön kansainväliseen pelastustoimeen liittyvää määrärahaa tulee voida käyttää tarvittaessa myös kansainvälisen avun vastaanottoon liittyvän valmiuden vahvistamiseen. Sisäministeriön johdolla voitaisiin edistää esimerkiksi humanitaariseen avustustoimintaan käytettävän materiaalin maahantuonnin järjestelyiden tai avustushenkilökunnan maahantuloon liittyvien lupamenettelyiden kehittämistä.**

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhteisö, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Järjestö tekee laajaa humanitaarista auttamistyötä Suomessa ja maailmalla. Sen tehtävänä on mm. avustaa maan viranomaisia normaali- ja poikkeusoloissa ihmisten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tämän lausunnon kannalta olennaista toimintaa on lisäksi mm. humanitaarisen oikeuden tunnetuksi tekeminen sekä toiminta turvapaikanhakijoiden varhaisen kotoutumisen tukena.

Suomen Punainen Risti on osa Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikettä ja se kuuluu Suomen suurimpiin humanitaarista apua antaviin ja kehitysyhteistyötä tekeviin järjestöihin.

1.10.2025

1. Ulkoministeriön hallinnonala

Humanitaarista apua tarvitsevien määrä maailmassa on kasvanut yli 300 miljoonaan ihmiseen vuonna 2025. Samaan aikaan rahoitus on romahtanut Yhdysvaltojen ja usean muun merkittävän avunantajan rahoitusleikkausten takia. Heinäkuussa 2025 YK:n humanitaarisen avun koordinaatiotoimisto OCHA arvioi vain viidesosan vuoden rahoitustarpeesta katetuksi.

Humanitaarisen avun määrärahan merkittävä lasku tällä hallituskaudella ei ole vastannut lainkaan historialliseen humanitaaristen tarpeiden kasvuun eikä hallitusohjelman painotukseen auttaa kaikista haavoittuvimpia maita. **Nyt esitetty 30 miljoonan euron lisäys humanitaarisen avun budjettiin on tervetullut**, sillä uudella rahoitusmomentilla voidaan paikata aiempia leikkauksia humanitaariseen apuun ja palauttaa sitomaton humanitaarinen apu aiemmalle 85 miljoonan euron budjetoidulle tasolle.

Suomen tulee tukea humanitaarisen avun riippumattomuutta ja tarveperustaisuutta kaikissa tilanteissa, ja kohdentaa rahoitusta erityisesti alirahoitettuihin, unohdettuihin ja pitkittyneisiin kriiseihin vastaamiseksi. Kuten valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa on tunnistettu, monet kriisit esimerkiksi Syyriassa, Sudanissa, Jemenissä ja Afganistanissa jäävät vaille riittävää huomiota (s.16). Humanitaaristen määrärahojen kohdentaminen etukäteen tai poliittisten syiden vuoksi on vastoin humanitaarisen avun periaatteita. Tämä huomio koskee niin Gazaan kuin Ukrainaankin kohdennettua humanitaarista rahoitusta. Suomi on rahallisesti tukenut näitä molempia keskeisiä humanitaarisia kriisejä merkittäväällä tavalla, mistä on syytä kiittää. Rahoitusta Ukrainaan tulee kuitenkin maailmanlaajuisesti muutoinkin runsaasti. Gazassa tarpeet ovat hälyttävällä tasolla, mutta sinne ei voida toimittaa riittävästi apua, vaikka resurssit ovat olemassa.

Kriisikohtainen korvamerkitseminen vähentää ulkoministeriön mahdollisuuksia kohdentaa rahoitusta tarveperustaisesti ja muuttuvien tilanteiden mukaan sekä erityisesti alirahoitettuihin kriiseihin.

Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön osoitetut varat ovat 77 miljoonaa euroa pienemmät kuin vuonna 2025. Rahoitus monenkeskiseen yhteistyöhön laskee 26 miljoonaa euroa (13 %) ja maa- ja aluekeskinen 37 miljoonaa euroa (33 %). Vuoden 2026 kehitysmäärärahojen tason on talousarvioesityksessä arvioitu laskevan jopa 0,35 %:iin bruttokansantulosta. **Leikkaukset ja BKTL-tason vuosi vuodelta laskeva suunta ovat epäjohtonmukaisia suhteessa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa asetettuihin tavoitteisiin** lisätä yhteistyötä ja vuoropuhelua globaalin etelän maiden kanssa ja edistää mm. kestäväää kehitystä, ilmastotoimia ja naisten ja tyttöjen asemaa.

Lisäksi **vähiten kehittyneiden maiden rooli ja merkitys Suomen kehityspoliitikassa vaikuttaa edelleen heikkenevän.** Talousarvioesityksessä ei ole eritelty vähiten kehittyneiden maiden osuutta, sitä ei aseteta seurannan tunnusluvuksi, eikä siinä vahvisteta Agenda 2030:n mukaista tavoitetta suunnata kehitysyhteistyörahoitusta vähiten kehittyneisiin maihin 0,2 prosenttia BKTL:stä. Tämä on poikkeuksellista verrattuna aiempiin hallituskausiin. Mittaria pidetään tärkeänä osoituksena siitä, että **kehitysyhteistyörahoitus kohdentuu maihin, joissa tarpeet tuelle ovat suurimmat ja joihin on vaikeampi saada muita, esimerkiksi yksityisen sektorin rahoitusvirtoja.**

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024) todetaan, että ”Suomelle pienenä yhteistyöstä riippuvaisena maana on keskeistä, että kansainvälinen järjestys pohjautuu sääntöihin, ei voimankäyttöön. [...]”. Tätä korostettiin myös Ottawan sopimuksesta irtisanouduttaessa. Sitoutuneisuutta kansainvälisiin

1.10.2025

velvoitteisiin voidaan osoittaa myös esimerkiksi humanitaarisen miinatoiminnan kautta. Viisivuotiskaudella 2021-2025 Suomen tuki humanitaariselle miinatoiminnalle on ollut n. 3 miljoonaa vuodessa, mikä kustannetaan kehitysyhteistyömäärärahoista. On syytä tarkastella, tulisiko rahoitusta globaalisti kasvattaa, mikäli Suomi haluaa osoittaa sitoutumistaan Ottawan sopimuksen humanitaarisiin päämääriin. Kehitysyhteistyömäärärahojen jatkuvasti laskiessa investointi tulisi kuitenkin kohdistaa muihin menoihin kuin kehitysyhteistyöhön.

2. Puolustusministeriön hallinnonala

Puolustusministeriön määrärahoja tullaan tulevana vuosina kasvattamaan merkittävästi, vaikka kasvu ei kohdennu täysimääräisesti vielä vuodelle 2026. **Kun sotilaalliseen puolustukseen investoidaan, tulee samalla investoida vastaavalla tasolla kansainvälisen humanitaarisen oikeuden osaamiseen ja toimeenpanoon.**

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024) erikseen todetaan, että ”sotilaallisessa voimankäytössä tulee noudattaa kansainvälisen oikeuden asettamia välttämättömyyden ja suhteellisuuden vaatimuksia.” (s. 42). Suomi on pitkään pitänyt esillä sitoutuneisuuttaan humanitaarisen oikeuden velvoitteisiin, mm. Ottawan sopimuksesta irtisanouduttaessa.

Sodan oikeussääntöjen noudattamisesta huolehtiminen vaatii taloudellisia ja henkilöresursseja. Euroopan muuttuneen turvallisuustilanteen myötä on keskeistä varmistaa, että erityisesti puolustushallinnolla on tähän riittävät resurssit ja käytössään riittävä osaaminen. Tarvetta osaamiselle korostavat myös huomattavat puolustusmateriaalin hankinnat, sillä valtioilla on Geneven sopimusten I lisäpöytäkirjan artiklan 36 mukaisesti tutkiessaan, kehittäessään, hankkiessaan tai ottaessaan käyttöön uusia aseita tai sodankäyntivälineitä tai -menetelmiä velvollisuus tutkia, olisiko niiden käyttö joissakin tai kaikissa olosuhteissa I lisäpöytäkirjan tai muun sopimuspuolta koskevan kansainvälisen oikeuden säännön mukaan kielletty. **Talousarviossa olisikin otettava huomioon riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit sodan oikeussääntöjen noudattamisen varmistamiselle.**

Henkilöresurssin lisäksi tulee ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon kirjausten toimeenpanemiseksi varmistaa puolustushallinnon sisällä riittävä osaaminen sodan oikeussääntöjen noudattamiseksi. Esimerkiksi Ottawan sopimusta irtisanottaessa valtioneuvosto on korostanut, että ”sotilaallisessa voimankäytössä tulee noudattaa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden asettamia välttämättömyyden ja suhteellisuuden vaatimuksia”. Tämä ei ole itsestäänselvyys. **Aseiden tosiasiallisten käyttäjien osaaminen ja tieto sodan oikeussäännöistä tulee varmistaa.**

Humanitaarisen oikeuden koulutusta ja tiedon levittämistä sodan oikeussäännöistä on rahoitettu ulkoministeriön hallinnonalan menoista. Rahoitus on ollut vuosittain n. 60te. Myös vuodelle 2026 on osoitettu vastaava määräraha ulkoministeriön määrärahoissa. Tämän lisäksi puolustushallinto käyttää henkilöstönsä koulutukseen jonkin verran omia koulutusmäärärahojaan. **Kun resursseja puolustushallinnon sisällä lisätään merkittäväksi, tulee sodan oikeussääntöjen noudattamiseen liittyviä investointeja lisätä samassa suhteessa, lähtökohtaisesti puolustushallinnon omista määrärahoista, jotta meno kohdentuu oikein, eikä ole pois muusta kansainvälisen oikeuden velvoitteiden toimeenpanoon liittyvästä rahoituksesta.**

1.10.2025

3. Sisäministeriön hallinnonala/maahanmuutto

Sisäministeriön maahanmuuton määräraha laskee vuonna 2026 huomattavasti, suurilta osin hallitusohjelman mukaisten lainsäädäntömuutosten takia. Näihin sisältyvät esimerkiksi vastaanottorahan leikkaukset, oleskelulupien määräaikaistaminen sekä pakolaiskiintiön koko.

Yleisen taloustilanteen valossa on selvää, että myös maahanmuuton määrärahoihin täytyy tehdä leikkauksia. **Leikkausten määrää ja kohdentumista tulee kuitenkin tarkastella objektiivisesti vastoin tehtyjä poliittisia päätöksiä.** Esimerkiksi oleskelulupien määräaikaistaminen lisää Maahanmuuttoviraston työkuormaa jatkolupahakemusten vuoksi. Kun oleskelulupahakemusten määrän arvioidaan kasvavan kaikissa lupaluokissa, muutoksen kustannusvaikutus on väistämättä negatiivinen. Oleskelulupien ylimääräiseen käsittelyyn käytetty resurssi olisi mahdollista säästää ja kohdentaa se muualle. Samoin vastaanottorahan alentaminen lisää menoja toimeentulotuen puolella, kun sitä ei ole kompensoitu esimerkiksi laajentamalla turvapaikanhakijan työnteko-oikeutta.

Maahanmuuton osalta perusteluosassa esiin tuotu tavoite, ”apu kohdentuu yhä tehokkaammin kaikkein hädänalaisimmille” ei saa tuekseen mitään konkreettisia toimia tai määrärahaa.

Edellä mainitun valossa **olisi johdonmukaista, että väheneviä määrärahoja kohdennettaisiin enemmän juuri kiintiöpakolaisjärjestelmään.** Pakolaisten uudelleensijoitusjärjestelmällä pystytään tukemaan juuri kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia henkilöitä. Kiintiön kasvattaminen on turvallinen ja inhimillinen keino pakolaisten vastaanottamiseksi. Pakolaiskiintiötä nostamalla Suomi voi auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä, kuten kidutuksen ja väkivallan uhreja, vammaisia, lapsia ja yksinhuoltajaäitejä. Turvallisia saapumisreittejä kansainvälistä suojelua hakeville ei tällä hetkellä kiintiöjärjestelmän ulkopuolella juuri ole. Maailmanlaajuisesti yli 123 miljoonaa ihmistä on joutunut pakenemaan asuinseudultaan ja arviolta 2,9 miljoonaa ihmistä on uudelleensijoituksen tarpeessa.

4. Sisäministeriön hallinnonala/valmius ja varautuminen

Sisäministeriön pelastustoimeen liittyvänä yhtenä tavoitteena on, että kansallinen ja kansainvälinen siviilivalmiuden yhteistyö ja -toiminta edistää Suomen kykyä selviytyä kriiseistä ja antaa ja vastaanottaa kansainvälistä apua. Momentille on varattu 3 miljoonaa euroa, josta 1 miljoona kansainvälisen hätäavun antamiseen ja vastaanottamiseen sekä siihen varautumiseen.

Varsinaisen budjettimomentin (20) määrärahan käyttökohteet liittyvät näiltä osin kuitenkin vain kansainvälisen avun antamiseen, eikä sen yksityiskohdissa huomioida mahdollisuutta käyttää määrärahaa kansainvälisen avun vastaanottoon liittyvään varautumiseen tai tähän liittyvän valmistelun vaatimiin henkilöresursseihin. **Sisäministeriön tulisi voida käyttää määrärahaa tarvittaessa myös kansainvälisen avun vastaanottoon liittyvän valmiuden vahvistamiseen.** Parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriön valmistelussa oleva hallituksen esitys terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta, joka pyrkii helpottamaan kansainvälisen terveydenhuollon henkilöstön toimintaa maassa kriisiaikana, on hyvä ja tärkeä askel tässä kokonaisuudessa. **Sen lisäksi kehitettävää on kuitenkin esimerkiksi humanitaariseen avustustoimintaan käytettävän materiaalin**

SUOMEN PUNAISEN
RISTIN LAUSUNTO

1.10.2025

maahantuonnin järjestelyissä tai avustushenkilökunnan maahantuloon liittyvissä lupamenettelyissä, joita voitaisiin edistää sisäministeriön johdolla.

Eero Rämö
pääsihteeri